

Da vas ne spodi Marilyn Monroe

Tatjana Polanc: *O možu, ki je izgubil sebe*, Multima 1999

Nespečnežem se obetajo spet boljši časi. Potem ko smo skozi slaba leta žulili na nočnih omaricah Douglasa Adamsa, se je nepričakovano pojavila knjiga čisto nove avtorice. Nekaj proti »depresivnim mislim tipa mig 29«. Če si obetamo zgodbo, ki hitro potegne in kar nekaj časa drži, ki je lahkotna in zabavna, potem ne bomo razočarani. Aerodinamika nikjer ne popusti. Občutek znanstvene fantastike imamo še potem, ko pripoved s supralunarnega sveta zavije na povsem vsakdanja prizorišča. Celo takrat, ko se vsevprek žveči »žvečilni gumi, ki ga priporoča stomatološka sekcija našega zdravniškega društva«. Da bo bolj držalo, pa se vsi še veselo zakajajo in svoje kozmično poslanstvo mešajo – ali dopolnjujejo – s starim rockom. Pripravite se še na ubijalske doze demagoških prijemov, medijskih slaboumnosti in bliskovitih zaljubljenosti na prvi pogled.

Ljubitelji tovrstne fikcije to knjigo lahko mirno položijo na vrh kupa prežvečene ZF, poleg kozarca vode. Kot smo že rekli, na nočno omarico. Če že hočemo biti zoprni oziroma potem ko se razkadijo pomirjujoči učinki branja, se lahko vprašamo, v kolikšni meri so te umetne sanje samo podaljšek Adamsovih sanjarij, ki jih znamo že na pamet. Podobnosti so seveda nezgrešljive, vendar bi se Adams po vsej verjetnosti moral spremeniti v žensko, da bi lahko svoje junakinje

pognal v življenje z enim samim stavkom. Opisi žensk so krajši in učinkovitejši od opisov moških, saj vsaki od njih zadostuje, da gre »kokodajsasto odpret vrata« ali da »se spotika v salo-narjih z visoko peto, ki jih ni vajena«, ali pa da »se je posvetila vožnji, ker ji je komisija pri izpitu navsezadnje res pogledala skozi prste«. Pa jih že vidimo pred sabo takšne, kot naj bi bile. Babja slikovitost je bliskovita in neustavljiva, dedci so zapleteni in neučinkoviti, oboje skupaj pa je po mnenju avtorice formula za happy end. Toliko v poduk, če ne maramo Adamsa.

In če ne maramo znanstvene fantastike? Seveda je že zdavnaj znano, da je to žanr, ki zlepa ne more preseči samega sebe. Največja ovira za razmah v umetniške višave je tu seveda kvazi-znanstvena ideja, ki je samozadostna, tako da romaneskne osebe funkcionirajo zgolj kot paradni konji te zamisli. Na enak način so po navadi zanemarjeni tudi znotrajliterarni elementi. Po navadi imamo občutek, da je roman kot tak pravzaprav odveč, saj bi se špekulacija, o kateri pripoveduje, lahko bolje realizirala v računalniški igrici. Izjeme seveda obstajajo, vendar so redke, pa toliko zanimivejše. Bioy Casares, na primer. Lani nas je njegov *Morelov izum* prepričal, da še ne gre obupati. Tudi Vonnegutu se je posrečilo nemo-goče. Vendar v osnovi funkcionira drugje in ne iz znanstvene fantastike. Pri Borgesu pa se, na primer, na koncu povsem začudeni zavemo, da so mnoge od njegovih zamisli pravzaprav iz tega štos. Tatjana Polanc seveda ne sodi med visokoteče, vendar se tega očitno sama zaveda, in to ji je šteti v dobro. Kljub temu, ali prav zato, pa se toliko

svobodneje prepušča domislicam, in te domisljice so boljše vrste.

Načelno ni nič narobe z idejami, da bi morali ljudje stopiti skupaj, postati eno, početi tisto, kar v resnici hočemo, se otresti materialnih odvisnosti, itd., itd., itd. ... Ni kaj reči. Tako je. John Lennon je iz idealov znal napraviti prodajne uspešnice. Harmonično zapakirani v pesem *Imagine* lahko blagodejno vplivajo na poslušalce. Če pa jih je treba realizirati, in to do torika (!), in če nam to zapovrh ukaže kozmični egoist? Dobrodošli v komediji zmešnjav. Kdor koli bi poskušal te sorte modrosti pripovedovati za šankom ali pa v taksiju, naj se ne čudi vprašanju »če's ti sploh nurmaln?«.

Ni mi znano, v kolikšni meri knjižnica Tatjane P. ustreza knjižnici Roberta Q., (ki je, mimogrede, vsega spoštovanja vredna). Zagotovo pa obe premoreta *Štoparski vodnik po Galaksiji*. Ob Bhagavadgiti, fizikih, filozofih in Waltu Disneyju pa je pozabila omeniti še *Vatikanske ječe*. Kaj vse se lahko pripeti tipu, ki gre reševati svet? (No, v Gideovem primeru papeža.) Ha! Ponižne v meandre neobvladljivega mesta in se zaplete z obešenjaki, ki ga imajo za norca. Ne glede na to, v katerem rangu prenočuje.

Kam vse to pelje? Če je bil svečani imperativ pretveza za štorijo, v kateri ni niti ena beseda več resna, je namen dosežen. Čudeži postanejo na koncu že dolgočasni. »Elza je letala nad zelenjavnim vrtom, kar mu je zdaj začelo iti že na živce.« Ob tem ko je v neposredni bližini »debela gospa zalivala svoje balkonske rastline ... in se nato lotila tudi vrtnic na prevleki svojega kavčca.« Znanstvenofantastična ideja

se je prelevila v moralko, ta pa naravnost v burlesko. Ob takem teku zvezd se za konec mirne duše lahko ponuca še vse, kar nam pade limonadastega na pamet, preigra se še dva tri stereotipe, kar tako za šalo in nikomur v škodo. Zemlja bo rešena in prvenec tudi.

In tisti, ki ne bodo prebrali te knjige? Pač ne bodo izvedeli, da jih po smrti pričaka Marilyn Monroe osebno, kot šefica za zure. Napravili bodo napako in se izmotavali. Da ni bilo nalašč, da je bilo prezgodaj, da sami niso vedeli, kako ... To bo pa zamerila. Kar spodila jih bo. In če že mislijo ignorirati mene, Tatjano Polanc in Marilyn Monroe, potem naj si preberejo vsaj Ostržka. Zakaj? Če bi poznali to knjigo, bi jim bilo že jasno.

Lucija Stepančič

Svečnik